

Ivan Kraus

Muž
na vlastní
křižovatce

Muž na vlastní křižovatce

Ivan Kraus

Muž
na vlastní
křižovatce

ACADEMIA
PRAHA 2010

© Ivan Kraus, 2009

Illustrations © Adolf Born, 2009

ISBN 978-80-200-1736-9

Ale jen do chvíle, než poznal v tělocvičně Marcela a pak v Indii jogína Rao... O kus dál nahlíží zaměstnanec pojišťovny do knihy aktů. Píše po úředních hodinách novelu Karambol. Potřebuje si ještě ověřit detaily.

Všichni tvoří.

Řidič autobusu se mračí. Jeho povídky se jmenují Zastávky. Začal psát první o tom, jak vyjel z garáže. Nedostal se však dál než k první křižovatce. Teď se rozhodl pro postmodernismus. Smíchá cestu za volantem s hledáním staré lásky v telefonním seznamu a s několika legendami z Podkrkonoší.

V metru zasedá předsednictvo Obce spisovatelů.

tlustý prozaik s ruksakem plným petic a prohlášení je zachmuřený. Chtěl by být svědomím národa, jenže o to už nikdo nestojí. Mladý muž s náušnicí dopsal scénář Saša, dojemný příběh ukrajinského chlapečka, kterého táta zapomněl na staveništi ve Všenorech. Žena s kabelkou od Diora myslí na kapitolu, v níž Gabriel prodá reklamní agenturu a odjede se Samanthou z Brna do Tibetu.

V rohu vagonu sedí nenápadný muž. Pozoruje lidi. Občas si něco poznamená na jízdenku. Doma položí lístek na stůl a čte: obchod – žena – výprodej. Sedí bezradně nad poznámkou s obchodem – ženou – výprodejem a zlobí se na svou netrpělivost. Měl nápad. Na povídku nebo fejeton. Teď nemá nic.

Vím, kdo to je – obyčejný humorista.

Lék-lék-lék, seretlék

Když si pan docent všiml hnízda na našem domě, sdělil nám, že se jedná o jiříčky obecné (*Delichon urbica*), které mívají velikost dvanáct až třináct centimetrů na rozdíl od vlaštovek obecných, jejichž rozměr je šestnáct až dvaadvacet centimetrů.

„Ptáky rozeznáte také podle zpěvu,“ pravil.

Potom známý ornitolog vydal zvláštní zvuk – „tsvuit“ – a vysvětlil nám, že tak se ozývá vlaštovka při vábení. Poté si odkašlal, udělal na mne zblízka a nečekaně „byvist“ a pravil, že to je vlaštovičí varování.

Když předváděl jiříčku, našpulil rty, obrátil se k hnízdě a několi-krát za sebou opakoval „brit“ a „sjer“. Ani jeden pták v hnízdě na jeho volání nereagoval.

Potom si úzký specialista všiml jezírka na zahradě. Prohlédl si ho a řekl, že kdybychom měli štěstí, mohli bychom někdy u vody zahlédnout kulíka říčního, *Charadrius dubius*. Poznali bychom ho snadno podle hlasu. V toku vydává hlasité a flétnově se zrychlující „pripripriidiji-dýjydliédlié“. Obešel jezírko a odhadl, že by se tu však sotva mohl objevit některý chřástal, protože ačkoli kolem jezírka roste rákosí, žijí tito ptáci velmi skrytě.

Chřástal vodní, *Rallus aquaticus* (slovensky chriaštel') vydává při vábení tiché, opakované „gik“ nebo „pit“. Nespářené samice však dělají „pi-pip-pierr“.

Když se žena vzpomatovala z docentova trylku, pozvala ho na kávu. Ačkoli cesta k domu byla krátká, stačil ji využít ke zmínce o dalších chřástalech. Dozvěděli jsme se, že chřástal kropenatý dělá „huit huit huit“, zvuk podobající se švihání prutem. V toku láká samici opakovaným „tryk-trek-tryk-trek“. Naproti tomu chřástal malý dělá „kve-kve-kve“, ale také často pronikavé „kňrr“, „tyrid“ nebo „kippuk“. Pokud jde o chřástala polního, toho můžeme poznat podle toho, že dělá „réprép-réprép“.

Sotva jsme usedli ke stolu, pustil se docent do vodoušů. Představil nám tyto bahňáky jednoho po druhém. Začal vodoušem rudonohým (slovensky kalužiak) a zapěl „dlyá-dlyá“, pak nižší „djýdydy“ a výstražné „dlýi“.

Potom předvedl zvuk, který vodouš vydává při obletování hnízdiště – flétnovité „dlyadlyadyagalijaglia“.

Žena, která zaslechla zvuk v kuchyni, se lekla a upustila cukřenku. Vědec si toho však vůbec nevšiml. Byl jako všichni úzcí specialisté zcela zaujat svým oborem, vytáhl z aktovky svou knihu *Co tady létá*, položil ji na stůl a pokračoval v přednášce.

Na každé stránce knihy byla řada obrázků a popisů a také údaje o tom, v jakém množství se který pták vyskytuje. Pan docent mi vysvětlil, že HP je zkratka pro hnízdící páry, nikoliv počet koňských sil, jak jsem se zprvu domníval. Potom vyhledal v knize každoročně protahující jespáky.

„Netušil jsem, že se ptáci také protahují,“ řekl jsem.

„Protahování nebo průtah je odborný termín pro pohyb stěhovavých ptáků,“ zabručel učenec nad obrázky vzácných jespáků.

Šlo o jespáka bojovného, tundrového, dlouhokřídlého, skvmitého, červenokrkého, písčného, plavého a ploskozobého.

Od jespáků jsme přelétli k drozdům.

Odborník o nich hovořil tak vášnivě a důvěrně, jako by s nimi někdy přezimoval nebo létal na jih. Řekl jsem, že si musím odskočit, v pevné naději, že až se vrátím, nebude už docent cvrlikat.

Ten zatím předvedl ženě drozda plavého (vábení jemné – „ci“ nebo „cik-cik“, zpěv melodický, rozdělený do krátkých trylků se švitořivými tóny – „huidyb-huidyb-krredit-hoyjá“), drozda kvíčalu (vábení hlasité „šák-šák-šák“) a také drozda cvrčalu (létá rychle, ploše vlnitě, zapadá často na okraje lesů, vábení ostré „cizrr“ nebo slabší „cíf“, při neklidu „tšittak“, zpěv švitořivý „trý-trý-trui-tri“).

Když jsem se vrátil, prohlásil, že rozhodně nemůže vynechat brhlíka lesního, kterého sleduje už od mládí (vábení „týt-týt“ nebo široké „tveh-tveh“, zpěv „kvikvikvi“), snůška pět až osm vajec. Od brhlíka, který nepobíhá tak často v trávě jako třeba konipas luční (*Motacilla flava*, slovensky trasochvost žltý), to bylo jen krůček k šoupálkům.

Zvláštní pozornost věnoval poznatku, že šoupálek dlouhoprstý se v mimohnízdni době připojuje ke skupinám sýkor. Udělal na mne šoupálka samce a vábil mne jasným „sirr-sisirr-sří“. Když ničeho nedosáhl pomocí zvuků, které mi zněly dost nevábne, obrátil se na ženu v roli šoupálka krátkoprstého a vábil ji účinným „ty-ty-tyt“ a krátkým sólem „týtýtýteroitt“.

Žena lehce zrudla, patrně proto, že ji dosud žádný takový šoupálek v brýlích nevábil, a nabídla mu sušenku.

„Já si jen málokdy něčeho zobnu,“ pravil ptačí král a vyhledal ve své knize moudřivláčka lužního (slovensky kúdeľníčka lužná), o němž nám ze svého díla přečetl, že se vyskytuje jednotlivě a jen po vyhníždění v hejnkách.

Slovo „hejnko“ mne provokovalo. Namítl jsem, že výraz „hejnka“ není správný. Docent nesouhlasil. Malé hejno je hejnko, ověřil si to u specialisty na zdobněliny.

Představil jsem si dalšího úzkého specialistu na zdobnělinky a byl jsem rád, že nás takový docentek také nenavštívil.

To už jsme přistáli u sýkor.

První letku tvořila sýkora babka (vábení „pist-je-dedede“, varování „dyrredet“), sýkora lužní (vábení protáhlé „dáh-dáh“, nenápadné „si-si“, zpěv buď „tí-tí-tí“, nebo „tiu-tiu-tiu“, „u“ vždy níže) a sýkora uhelníček (slovensky uhliarka, zpěv „ví-cu-ví-cu-ví-cu“, vábení tiché „si-si“ nebo také „duí“).

Při dalším náletu jsme se dostali k sýkorce parukářce (vábení „zir-rhyt“) a já se začal potit.

Na sýkoru modřinku (zpěv „sisisisisirr“, vábení „cit-cit-héh“, varování typické „cerrretet“) jsem se už nemohl podívat. Cítil jsem, že bych docenta mohl náhle napadnout a ve snaze zavřít mu zobák bych mu mohl kvůli modřince způsobit modřiny. Abych zabránil krizi, pokusil jsem se odvést vědce pozornost od přednášky a zeptal jsem se ho, co říká situaci v Iráku.

„V Iráku se vyskytuje kulík pouštní, *Charadrius leschenaultii*,“ pravil a napodobil sýkoru koňadru tím, že zazpíval „cici-bé cici-bé“, a pak zapěl „bé-ci bé-ci“, což je druhá možná varianta.

Od sýkor přešel ke skřivanovitým.

Pak se pustil do šplhavců. Když dělal na ženu zblízka strakapouda velkého a hlasitě kvokal „kik-kik“ a napodoboval strakapoudí mláďata v dutině stromu a pípál „detdetdet“, rozhodl jsem se, že jedinou možností, jak ho uklidnit, bude zřejmě psychologická obrana.

Počkal jsem si na vhodný moment, což byli řuhýci. Pak jsem projevil pochybnost o tom, že by řuhýk obecný dělal na samici při vábení „cek-cek“. Když došlo na řuhýka šedého (slovensky strakoš sivý), přešel jsem z obrany do útoku a řekl jsem, že vábením „šék-šék“ a varováním „ék-ék“ se projevují jen maďarští řuhýci.

Pan docent se zarazil a zeptal se, jak jsem na to přišel. Řekl jsem, že jsem se to dozvěděl čirou náhodou od slovenského odborníka, kterého jsem viděl nedávno v televizi. Ten tvrdí, že přistihl maďarského řuhýka šedého při varování „lék-lék-lék, seretlék“ a slovenského nahrál v Tatrách, když vábil samici křikem „hej-hej-hola“.

Pan docent odložil knihu.

Zmínka o tom, že některý kolega byl v televizi, velmi zapůsobila. Zeptal se, zda si náhodou nepamatují, jak se slovenský ornitolog jmenuje.

„Docent Čabogaj,“ odpověděl jsem bez zaváhání.

Pan docent se krátce zamyslel a k naší radosti zavřel a odložil knihu. Povzdychl si, že možné je všechno a že jen doufá, že to není ten kolega, který uvádí ve slovenštině nesprávně lejsky jako mucháříky, rorýse velkého jako dážd'ovníka skalného a budníčka menšího jako kolibkáríka čipčavého.

Řekl jsem, že to sice nevím, protože nejsem odborník, ale že jak znám lidský charakter, nelze to vyloučit.

Úzký specialista si povzdychl, poznamenal si jméno slovenského kolegy na papír a odešel.

V noci měla žena dojem, že ji ze spaní vábím. Ukázalo se, že v koupelně kapal kohoutek.

Zvláštní bylo, že vydával stejný zvuk jako tetřev hlušec v toku: „t-k-t-k-t-k“.

Co stojí poslanec?

„Co stojí poslanec?“ zeptala se mne sousedka přes plot.

„Jak to myslíte?“ zeptal jsem se jí, zvedaje se od stromku, který jsem právě okopával.

„Na kolik by tak přišel náhradník, když se nám teď tady ve vesnici rozpadlo zastupitelstvo?“

To se rozpadlo, mimo jiné, kvůli sporu o místní noviny. Starosta a jeho stoupenci chtěli od novin, aby psaly jen pochvalu na obec, nebo aby redaktor předkládal články zastupitelstvu ke kontrole.

„Na kolik by nás asi přišel takovej poslanec, kterej by zastoupil někoho, kdo odstoupil?“

„To by bylo drahý, paní Kubíková.“

„Jak?“

„Nevím. Ale četl jsem, že jednomu přeběhlíkovi nabízeli dva miliony.“

Sousedka se polekala.

„Dva miliony? To snad není možný. Vždyť naše celá vesnice má rozpočet na pět milionů.“

„Jenže k nám do zastupitelstva by stejně žádný nepřeběhl.“

„Ani kdybychom měli ty dva miliony?“

„Ne.“

„A proč?“

„Neměl by zájem.“

„Proč ne?“

„Protože poslanci přebíhají jen v parlamentu. A jen jedním směrem. Od opozice k vládní koalici.“

Zajímalo ji, proč poslanci běhají jen jednosměrně. Vysvětlil jsem jí, že přebíhají na tu stranu, kde získají nějaké výhody. A to je vládní koalice. K opozici by přeběhl poslanec, jen kdyby nebyl střízlivý.

„Aha,“ řekla.

Ale stejně se divila. Polohlasně si za plotem opakovala sumy.

Místní vesnické zastupitelstvo má na rok pět milionů. A krom starosty a místostarosty, kteří mají plat, berou zastupitelé jen šest set korun. A těch se vzdali, nebo jimi přispěli na školku...

Když skončila počítání, aniž se něčeho dopočítala, znovu si povzdychla.

„To nás ta vysoká politika přijde ale draho.“

Po chvíli jí něco napadlo.

„Nestačilo by, kdyby každou partaj zastupoval v parlamentu jeden člověk?“

Odložil jsem motyčku a kbelík. Sousedčin nápad mne zaujal. Měl svou selskou logiku. Stačilo si uvědomit spory uvnitř politických stran a vyžadovanou stranickou disciplínu poslanců, od nichž se žádá jednotné hlasování.

Musel jsem sousedku stejně zklamat a vysvětlit jí, jaké jsou zákony.

Bylo mi jí ale za plotem líto, a tak jsem se rozhodl, že jí dám alespoň nějakou naději.

„Možná že se jednou přijde na to, že by jeden zástupce strany docela stačil,“ řekl jsem.

Zjevně jsem ji tím potěšil. Rozzářila se. A když odcházela, dokonce se usmívala.

Nevyhnul jsem se pomyšlení: „Uvěřila. Šťastná to žena!“

Oprava

Auto nebylo v pořádku. Motor bručel, vůz ztrácel sílu. Každou chvíli bylo nutno zastavit, vypnout motor a znovu nastartovat. Bylo to nepříjemné, protože všude se zastavit nedá.

Tentokrát se to stalo v ulici, kde bylo možno zajet k chodníku a provést nezbytnou operaci. Žena zastavila a otočila klíčkem.

Muž stojící na chodníku se zeptal, jaký máme problém.

Žena mu potíží vysvětlila.

„Podívám se vám na to,“ pravil s úsměvem.

Chtěl jsem říci, že je to zbytečné, protože poruchu neodhalili ani v servisu, kde auto důkladně elektronicky prohlédli, ale muž se už skláněl nad motorem.

Seděl jsem v autě, maje pocit, že zbytečně ztrácíme čas.

Muž mezitím prozkoumal několik kabelů. Pak něčím lehce zaklepal. Po chvíli řekl, že problém je odstraněn.

Žena byla nadšena. Poděkovala mu a zeptala se ho, co jsme dlužni. Očekával jsem, že jen mávne rukou a že ho odměníme podle svého uvážení.

Vylovil však z kapsy tužku a něco napsal na malý papírek.

Nevěřil jsem svým očím. Požadoval sto dvacet tisíc korun!

Žena se podívala na lísteček a vysvětlovala, že tolik peněz u sebe nemáme. Muž zalovil v kapse a vytáhl z ní přístrojek na kreditní karty.

To byl vrchol.

Duchapřítomně jsem chňapl po ženě kabelce s kreditní kartou a schoval jsem ji za záda. Byl jsem připraven vzdorovat za každou cenu nemístnému požadavku. Přepočítal jsem rychle částku. Sto dvacet tisíc je skoro pět tisíc euro. V dolarech je to kolem osmi tisíc. Ve francích (které už neexistují), to dělá třicet tři tisíc. Žádat takovou sumu za chvilku práce byla nehoráznost.

Kromě toho se vyděrač pustil do opravy sám od sebe. Není autorizovaný opravce a nemá oprávnění k opravě. Nemá také žádný doklad o svém zákroku. Pokud dojde k soudu, nemá šanci, že by mohl vyhrát.

Nás ovšem celá ta věc bude stát právníka. To ale jen za předpokladu, že se žena umoudří a nebude svědčit v jeho prospěch.

To se však nedalo zcela vyloučit. Její vztah k sumám je zvláštní. Když se jí zeptám, kolik za něco zaplatila, zamyslí se a vyhrkne: „Tisíc.“

Po chvíli se opraví: „Ne, čtyři sta.“

Neručím ji, aby se mohla soustředit.

„Ne čtyři, pět,“ opraví se.

„Set nebo tisíc?“ ptám se.

„Pět...“ opakuje nejistě.

„Set nebo tisíc?“

„Tisíc... Ne, to je moc.“

Občas si povídáme, jako bychom byli na burze. Nakonec řekne, že neví. Má ale někde účet.

Já řeknu zvýšeným hlasem (jakým asi mluvil Einstein, když někdo popíral jeho teorie), že jí děkuju. Mohla to říci hned. Namítne, že v tom případě neví, proč se ptám. Víím přece už dávno, že většinu cen si nepamatuje. Vlastně cenu ani vědět nemůže, protože řídila auto. Věděla, co to stálo, ale hledala parking a parkovala. Zapamatovala by si částku, kdyby nemusela jít také do čistírny. Šla tam kvůli mým kalhotám, na kterých jsem udělal flek, protože jsem něco počítal a nedával při jídle pozor. Kromě toho zapoměla cenu, protože nakládala nákup do vozu, zatímco já jsem celou dobu seděl pohodlně u počítače.

Žena prostě nemá k sumám žádný vztah.

To jsem si uvědomil, když jsem seděl v autě s její kabelkou za zády.

Také mne napadlo, že pokud by náhodou svědčila u soudu ve prospěch muže, který nás vlastně přepadl (jak to zformuluju pro advokáta) a měla by stále dojem, že požadavek toho člověka je oprávněný, nebo by se domnívala, že nejsem dostatečně uznalý a nejsem ochoten tomu „ochotnému a velmi milému pánovi“ zaplatit, co si za svou ochotu zaslouží, musel bych se s ní rozejít.

V tom případě bych musel platit nejen za advokáta, který by usvědčil člověka z podvodu, ale i za právníka, který by mne hájil při rozvodu.

Zatímco se žena s mužem dohadovala, napadlo mne, že kdybychom se kvůli ženině výpovědi u soudu rozvedli, museli bychom si rozdělit majetek.

Auto, které zlobí, bych rozhodně nechtěl. Trval bych však na tom, že těch sto dvacet tisíc korun za poklepání v motoru musí protistrana odečíst z poloviční hodnoty majetku. Pokud bych měl šikovného advokáta, určitě by ženin zástupce se svou verzí neuspěl.

Probral jsem další důležité otázky.

Tvrzení ženina vychytralého právníka, že jsem se dopustil násilí, když jsem jí vzal kabelku s kreditní kartou, tomu by se soudce vysmál. Měl by můj čin uznat jako ochranu rodiny před vyděračem. Každý déle ženatý soudce by si jistě uměl představit, jak by se sám v takové situaci zachoval.

Chytrý starší sudí by povolal soudního znalce. Žena by se musela podrobit psychologickému testu, aby se ukázalo, zda je zcela svéprávná. Takového kroku by mi bylo po tolika letech šťastného manželství sice líto (řikal jsem si v autě s ženinou kabelkou za zády), ale bohužel by to bylo nezbytné.

Když jsem uvažoval o tom, na koho se obrátit, aby mi doporučil dobrého právníka, zjistil jsem, že jsem se právě probudil.

Chvilku jsem strávil přepočítáváním sto dvaceti tisíc do liber, ale nějak mi to nevycházelo. Nebyl jsem si jist kurzem.

Po chvíli jsem se podíval na spící ženu.

Cítil jsem, že ji, pokud nejde o sumy, stále miluju.

Potom můj pohled zabloudil na její noční stolek.

Kabelka byla na obvyklém místě.

Ačkoli se mi to celé jen zdálo, moc mne to neuklidnilo. Uvědomil jsem si, že nás lidi začínají brát na hůl už i ve snu. A jestli to takhle bude pokračovat, budu muset pozvat do postele nějakého právníka.